

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.410.005.02.2017

P/17/073

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź

T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90

llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/073 - Wsparcie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Andrzej Pietrzyk, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLO/55/2017 z dnia 30 marca 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum w Zespole Szkół Samorządowych w Paradyżu, ul. Przedborska 29, 26-333 Paradyż (REGON 590754354) ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mirosław Kuleta, Dyrektor Zespołu Szkół Samorządowych w Paradyżu ² . (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości³, wspieranie kształcenia specjalnego niepełnosprawnych uczniów Gimnazjum w latach szkolnych 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Gimnazjum dokonywano wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów objętych kształceniem specjalnym.

Indywidualne programy edukacyjno - terapeutyczne⁴, realizowane w okresie objętym kontrolą⁵, bazowały na rzetelnym rozpoznaniu potrzeb edukacyjnych i rozwojowych uczniów.

Zajęcia rewalidacyjne zaplanowane w IPET, prowadzone były w Szkole przez osoby posiadające kwalifikacje w zakresie oligofrenopedagogiki. Zajęcia te realizowano we właściwym wymiarze godzinowym i obejmowały wymagane zagadnienia.

Prowadzone w Szkole zajęcia lekcyjne dla uczniów realizujących kształcenie specjalne uwzględniały zalecenia zawarte w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego⁶, a także zasady higieny pracy umysłowej.

Uczniowie objęci kształceniem specjalnym byli angażowani w różne rodzaje aktywności mających na celu ich integrację ze środowiskiem rówieśniczym.

Zagadnienia związane z realizacją kształcenia specjalnego były na bieżąco nadzorowane przez kierownictwo Gimnazjum.

¹ Dalej: Szkoła lub Gimnazjum.

² Dalej: Dyrektor lub Dyrektor Gimnazjum/ZSS

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

⁴ Dalej: IPET.

⁵ Od 1 września 2014 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych (23 maja 2017 r.) oraz działania wcześniejsze związane przedmiotem kontroli.

⁶ Orzeczenia wydawane przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zwane dalej również „orzeczeniami”.

Statut Szkoły określał ogólne zasady udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, opieki i wspomagania uczniów niepełnosprawnych. Nie został on jednak zaktualizowany po 1 września 2015 r. w sposób zapewniający jego zgodność z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 24 lipca 2015 r.⁷, tj. nie określał zasad dotyczących wsparcia uczniów realizujących kształcenie specjalne przez pomoc nauczyciela⁸, nie wskazywał zadań Szkoły dotyczących zapewnienia integracji dzieci objętych kształceniem specjalnym ze środowiskiem rówieśniczym oraz zawierał stygmatyzujące określenie: „upośledzenie umysłowe”.

Przy realizacji zadań wynikających z potrzeby kształcenia specjalnego stwierdzono przypadki:

- braku formalnych posiedzeń zespołów, w których mogliby uczestniczyć rodzice uczniów,
- braku wymaganych zapisów w IPET (dotyczyły one: zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów, prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem – w przypadku ucznia niepełnosprawnego - działań o charakterze rewalidacyjnym, okresu udzielania dziecku lub uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wskazania koniecznych działań w celu zapewnienia integracji dzieci objętych kształceniem specjalnym ze środowiskiem rówieśniczym oraz wskazania tematyki zajęć rewalidacyjnych dla uczniów z autyzmem, w tym zespołem Aspergera),
- nieterminowego sporządzania lub braku wymaganych aktualizacji IPET.

Ponadto zespoły ds. IPET nie dokonywały wymaganych przepisami rozporządzenia o kształceniu specjalnym okresowych (w roku szkolnym 2014/2015 raz na rok, a od 1 września 2015 r. co najmniej dwa razy w roku), wielospecjalistycznych ocen funkcjonowania uczniów uwzględniających efektywność udzielanej pomocy psychologiczno – pedagogicznej, w celu dokonania ewentualnych modyfikacji ww. programów.

W okresie objętym kontrolą Szkoła nie dysponowała specjalistą z zakresu surdopedagogiki, nauczycielem wspomagającym ani pomocą nauczyciela. W Gimnazjum nie podejmowano również działań w celu doprecyzowania treści orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego o zapisy jednoznacznie wskazujące na potrzebę udzielenia uczniom wsparcia w postaci pomocy ww. osób.

Gimnazjum nie było wyposażone w pomoce naukowe – dydaktyczne na potrzeby kształcenia specjalnego dostosowane do III etapu edukacyjnego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Określanie form i sposobów wsparcia kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu
faktycznego

1.1. Organizację i funkcjonowanie Gimnazjum Publicznego, prowadzonego w ramach Zespołu Szkół Samorządowych w Paradyżu⁹, regulował Statut ZSS, obowiązujący od 22 stycznia 2007 r.¹⁰ W Statucie zawarte zostały zapisy dotyczące m.in. kształcenia specjalnego, które wskazywały prawa uczniów i ogólne, obowiązujące w Szkole zasady udzielania im pomocy. Zapisy te dotyczyły m.in.

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2015 r., poz. 1113), zw. dalej rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2015 r.

⁸ Dotyczy orzeczeń wydanych ze względu na autyzm (w tym zespół Aspergera) lub niepełnosprawności sprzężone.

⁹ Dalej: ZSS

¹⁰ Obowiązujący w okresie prowadzenia czynności kontrolnych tekst jednolity został przyjęty Uchwałą Rady Pedagogicznej nr 7/2015 w dniu 15 września 2015 r. - dalej: Statut.

możliwości odbywania nauczania indywidualnego, dostosowania wymagań edukacyjnych i ocen uczniów do ich możliwości i ograniczeń określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego nauczania, udzielanej pomocy psychologicznej i pedagogicznej oraz współpracy z poradniami psychologiczno - pedagogicznymi.

Statut nie zawierał zapisów ograniczających możliwość odbywania nauki w Gimnazjum przez uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. W okresie objętym kontrolą w Gimnazjum było 18 takich uczniów (14 w roku szkolnym 2014/2015 i po siedem osób w kolejnych dwóch latach).

(dowód: akta kontroli str. 6-87)

Statut Gimnazjum nie został udostępniony na stronie internetowej Gimnazjum ani na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Szkoły¹¹, co Dyrektor ZSS wyjaśnił prowadzeniem prac mających na celu jego aktualizację - opublikowanie jednolitego, zaktualizowanego Statutu miało nastąpić - zgodnie z treścią udzielonych wyjaśnień - po jego przyjęciu w drodze Uchwały Rady Pedagogicznej, w terminie do dnia 15 czerwca 2017 r.

Statut był natomiast dostępny w wersji drukowanej w sekretariacie Szkoły, bibliotece szkolnej oraz u pedagoga szkolnego. Wychowawcy klas zapoznawali rodziców uczniów ze Statutem na zebraniach klasowych na początku kolejnych lat szkolnych.

(dowód: akta kontroli str. 514-519)

1.2, 1.3. Zgodnie ze statutem ZSS do klasy pierwszej Gimnazjum, w pierwszej kolejności przyjmowano kandydatów z obwodu Szkoły, a w przypadku, gdy Gimnazjum dysponowało wolnymi miejscami, również dzieci spoza obwodu (na prośbę ich rodziców lub prawnych opiekunów).

(dowód: akta kontroli str. 6-87, 534-549)

W okresie objętym kontrolą liczba kandydatów do klasy pierwszej Gimnazjum, razem z kandydatami zamieszkałymi poza obwodem Gimnazjum w Paradyżu, nie przekraczała dostępnej liczby miejsc w prowadzonych dwu oddziałach klas pierwszych Gimnazjum, co nie powodowało konieczności przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego. W ww. okresie do Gimnazjum przyjęci zostali wszyscy uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (siedem osób, w roku szkolnym 2014/2015 trzy osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, w 2015/2016 jedna osoba z autyzmem i jedna z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, a w 2016/2017 dwie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, w tym jedna osoba zamieszkała poza obwodem Szkoły). Liczebność klas wynosiła od 19 do 29 osób. W oddziałach, w których uczyły się dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera¹² nie było więcej osób posiadających orzeczenia z uwagi na ww. niesprawności. Nauczaniem indywidualnym w roku szkolnym 2014/2015 objętych było pięć osób, a w dwu kolejnych latach po trzy osoby.

(dowód: akta kontroli str. 473-474, 476-477)

1.4. Dla każdego ucznia Gimnazjum posiadającego orzeczenie publicznej poradni psychologiczno – pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego, w okresie objętym kontrolą, opracowano IPET. Szczegółową kontrolą objęto procedurę opracowywania i modyfikacji oraz treść programów dotyczących siedmiu uczniów¹³.

¹¹ <http://www.zssparadyz.szkolnastrona.pl> oraz <http://www.zssparadyz.szkolnastrona.pl/bip/>

¹² W okresie objętym kontrolą nie było wśród uczniów osoby posiadającej orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydanej z uwagi na niepełnosprawności sprzężone.

¹³ Orzeczenia wydane z uwagi na autyzm, w tym zespół Aspergera i (po jednym orzeczeniu o nw. numerach, odpowiednio: 355-2014/2015 i 583-2015/2016) oraz niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim lub umiarkowanym (odpowiednio

Zgodnie z § 5 rozporządzenia MEN z 17 listopada 2010 r.¹⁴ i § 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., opracowane IPET określały:

- zakres i sposób dostosowania odpowiednio wymagań edukacyjnych, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem,
- formy udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane,
- działania wspierające rodziców ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi oraz innymi instytucjami,
- zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia oraz z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań,
- zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka lub ucznia w realizacji przez Szkołę zadań wynikających m.in. z zaleceń zawartych w treści orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Dyrektor ZSS:

- ustalił formy, sposoby udzielania wsparcia, w tym wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych, wymiar godzin zajęć specjalistycznych z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z IPET i zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego,
- wyznaczył nauczycieli do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych posiadających kwalifikacje do wskazanej formy terapii,
- określił niezbędne dostosowania i warunki pracy odpowiednie dla ucznia, oraz poinformował rodziców o przyznanych formach wsparcia (fakt powiadomienia został formalnie udokumentowany).

W treści programów nie były używane określenia stygmatyzujące¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 210-446)

1.5. Na podstawie badanej próby (siedmiu uczniów objętych kształceniem specjalnym) ustalono, że zakresy wsparcia rekomendowane przez Zespoły w IPET były zgodne z zaleceniami orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a Dyrektor ZSS na podstawie treści IPET i treści ww. orzeczeń ustalał zakres i formy wsparcia uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 210-446)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Statut Gimnazjum nie został po 1 września 2015 r. zaktualizowany w sposób zapewniający jego zgodność, z rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2015 r., a w szczególności:
 - nie określał zasad dotyczących wsparcia uczniów realizujących kształcenie specjalne (w Szkole nie wprowadzono również innych uregulowań określających procedury wsparcia uczniów realizujących kształcenie

cztery i jedno orzeczenie: P-4250/47/14/2014-2015, P-4250/1447/85/2013/2015, P-4250/1101/72/2014-2015, P-4250/4/1/2014-2015 oraz P-4250/1448/104/2011-2012).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 414; uchylone z dniem 1 września 2015 r.), zw. dalej rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2010 r.

¹⁵ Np. upośledzenie. Wyeliminowanie takich określeń, było jednym z celów nowych regulacji prawnych, za: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/.../ksztalcenie-specjalne.uzasadnienie-2.docx>

specjalne), w tym m.in. wynikających z § 7 ust. 2. pkt. 3 powołanego rozporządzenia, który stanowi, że: w (...) szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęte dzieci i uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo m.in. pomoc nauczyciela – z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego,

- nie wskazywał zadań Szkoły dotyczących zapewnienia integracji dzieci objętych kształceniem specjalnym ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi pełnosprawnymi (§ 5 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia),
- zawierał stygmatyzujące określenie: „upośledzenie umysłowe”, niewystępujące w ww. rozporządzeniu (zapisy takie zgodne z założeniami Ministerstwa Edukacji Narodowej powinny zostać wyeliminowane¹⁶).

(dowód: akta kontroli str. 6-87)

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 1, 7-10 załącznika nr 3 rozporządzenia w sprawie ramowych statutów szkół (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół¹⁷) Statut powinien określać m.in. cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa, a także formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych potrzebna jest pomoc i wsparcie oraz organizację zajęć dodatkowych dla uczniów, organizację wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz organizację współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi.

Dyrektor wyjaśnił: „Zgodnie z Zarządzeniem NR 5/2017 z dnia 3 kwietnia 2017 roku Dyrektora ZSS w Paradyżu (...), powołany został Zespół ds. aktualizacji Statutu (...), który w terminie do końca maja 2017 roku przedstawi zaktualizowany do aktualnie obowiązujących przepisów prawa oświatowego Statut. Tekst jednolity zaktualizowanego Statutu zostanie przyjęty w drodze Uchwały Rady Pedagogicznej w terminie do 15 czerwca 2017 roku”.

(dowód: akta kontroli str. 534-537)

2. W związku z działaniami dotyczącymi indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych¹⁸ oraz ich treścią, w odniesieniu do siedmiu badanych spraw stwierdzono, co następuje:

- w okresie objętym kontrolą nie odbywały się formalne posiedzenia Zespołów, w których mogliby uczestniczyć rodzice lub prawni opiekunowie pięciu dzieci objętych IPET;

Dyrektor wyjaśnił m.in., że były prowadzone indywidualne rozmowy z rodzicami dotyczące „funkcjonowania dziecka w domu rodzinnym, co było niezbędne do zaplanowania działań ujętych w IPET, dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Rodzice byli informowani indywidualnie o zapisach w IPET, najczęściej przy okazji zebrań z rodzicami, kiedy to po spotkaniach ogólnych jest możliwość rozmów indywidualnych”.

Zgodnie z § 6 ust. 10 rozporządzenia rodzice uczniów mają m.in. prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu oceny, a dyrektor Szkoły ma obowiązek zawiadamiania rodziców ucznia o terminie każdego spotkania zespołu

¹⁶ <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/.../ksztalcenie-specjalne.uzasadnienie-2.docx>.

¹⁷ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

¹⁸ Dalej: IPET.

i możliwości uczestniczenia w nim. Brak posiedzeń Zespołu pozbawiał rodziców możliwości skorzystania z przysługującego im prawa.

- w dwóch przypadkach IPET sporządzono z opóźnieniem wynoszącym 17 i 23 dni¹⁹, w stosunku do obowiązującego 30 dniowego terminu. Ponadto w pięciu przypadkach nie odnotowano daty złożenia w Gimnazjum orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, co uniemożliwiało ocenę terminowości sporządzonych IPET;

Dyrektor wyjaśnił, że: „*nieterminowe sporządzanie IPET w niektórych przypadkach spowodowane było tym, że dokumentacja poradni nie zawsze spływa w określonym terminie do szkoły. Czasem orzeczenie zostało dostarczone w ciągu trwania roku szkolnego. Uruchomienie wszelkich procedur wymaga czasu, zgody organu prowadzącego, zebraniu nauczycieli (w przypadku nauczania indywidualnego), wyznaczeniu koordynatora zespołu*”.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela ww. wyjaśnienia. Zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., IPET sporządza się do 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna od początku roku szkolnego kształcenie w szkole lub 30 dni od dnia złożenia w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

- w sześciu przypadkach, do 30 września 2015 r. nie zaktualizowano IPET opracowanych przed tą datą, w zakresie określenia działań mających na celu integrację uczniów objętych kształceniem specjalnym ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi. Obowiązek dostosowania IPET w ww. terminie do wymogów rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. wynika z § 9 ww. rozporządzenia. Zagadnienie integracji określone zostało natomiast w § 5 ust. 1 pkt 5 tego rozporządzenia;
- w sześciu przypadkach w IPET nie określono okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej, do czego zobowiązuje § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.;
- w dwóch przypadkach IPET nie zawierały wskazania zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów, prowadzących zajęcia z uczniem, do czego z kolei zobowiązuje § 6 ust. 1 pkt 2 ww. rozporządzenia.

Dyrektor wyjaśnił, że IPET zostaną uzupełnione o wymagane treści, a ich aktualizacja zostanie dokonana niezwłocznie.

W odniesieniu do zagadnienia integracji uczniów, Dyrektor wyjaśnił, że pomimo braku wskazania ww. treści w IPET, Szkoła zapewnia uczniom posiadającym orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego integrację uczniów niepełnosprawnych ze środowiskiem rówieśniczym, uczniowie ci m.in. brali udział w lekcjach z całą klasą, uczestniczyli we wszelkich imprezach szkolnych, klasowych i środowiskowych (świętach, uroczystościach i wycieczkach)²⁰.

(dowód: akta kontroli str. 554-555, 578-599)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości określenie form i sposób wsparcia kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

¹⁹ Dotyczy orzeczenia nr K_P-4250/4/1/2014-2015 (data złożenia orzeczenia w Szkole to 12 września 2014 r., a data sporządzenia IPET to 29 października 2014 r.) oraz orzeczenia P-4250/1447/100/ 2014-2015 (odpowiednio: 5 września 2014 r. i 28 października 2014 r.).

²⁰ Treść wyjaśnień została potwierdzona dokumentacją źródłową.

2. Zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

2.1. Budynek Zespołu Szkół Samorządowych w Paradyżu posiadał podjazd dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, prowadzący w kierunku drzwi wejściowych. Drugie drzwi prowadzące do innej części budynku Szkoły znajdowały się w poziomie chodnika. W budynku brak było podjazdów i wind umożliwiających przemieszczanie się między piętrami osób na wózkach inwalidzkich²¹. Na parterze zlokalizowane były m.in.: dwie sale gimnastyczne, świetlica – stołówka, biblioteka szkolna, gabinet medyczny, szatnie, sekretariat i gabinet Dyrektora ZSS.

Do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych przeznaczone zostały dwa pomieszczenia: gabinet pedagoga szkolnego i pracownia multimedialna. Gabinet pedagoga szkolnego był również przystosowany do prowadzenia zajęć logopedycznych - został wyposażony m.in. w lustro logopedyczne.

W pracowni multimedialnej wydzielono dodatkowe stanowisko komputerowe - wyposażone w edytor tekstu, wykorzystywane do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie prowadzono działań mających na celu dostosowanie warunków lokalowych Szkoły do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym dostosowania pomieszczeń do realizacji zajęć specjalistycznych.

Wszyscy uczniowie mieli dostęp do opieki świetlicowej, gdzie zajęcia były prowadzone w grupach nieprzekraczających 25 osób. Zasady korzystania ze świetlicy zostały ujęte w odrębnym regulaminie.

(dowód: akta kontroli str. 514-519, 522)

Opieka medyczna była realizowana na podstawie porozumienia o współpracy ze SP ZOZ Szpitalem Powiatowym im. E. Biernackiego w Opocznie, a dotyczyła zapewnienia profilaktycznej opieki zdrowotnej w zakresie realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.

W okresie objętym kontrolą, nie występowała konieczność podawania leków uczniom niepełnosprawnym w godzinach przebywania uczniów w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 96-97, 514-519)

2.2. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 zatrudnionych było 29, a w roku 2016/2017 - 28 nauczycieli (co odpowiadało odpowiednio: 22,33; 22,53 i 20,86 etatu), w tym jedna osoba (w całym ww. okresie) to pedagog szkolny²² (jeden etat)²³. W grupie tej sześć osób realizowało zadania wychowawców klas (w Gimnazjum prowadzono po dwa równoległe oddziały klas. I-III). Tygodniowy wymiar czasu pracy nauczycieli wynosił 18 godzin, a w przypadku pedagoga szkolnego 20 godzin. W roku szkolnym 2014/2015 zatrudnionych było pięciu nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie oligofrenopedagogiki (w tym trzy osoby posiadały również kwalifikacje w zakresie terapii pedagogicznej, a jedna osoba w zakresie logopedii). W kolejnych latach szkolnych zatrudnionych było dwóch oligofrenopedagogów. Wszyscy wskazani nauczyciele prowadzili w okresie objętym kontrolą zajęcia rewalidacyjne z uczniami posiadającymi orzeczenia o potrzebie

²¹ W okresie objętym kontrolą w Gimnazjum nie występowali uczniowie z niepełnosprawnością ruchową wymagającą poruszania się na wózku inwalidzkim.

²² Osoba ta posiadała również kwalifikacje w zakresie logopedii i prowadziła zajęcia w tym zakresie.

²³ Dane zgodne z SIO (stan na 30 września).

kształcenia specjalnego. Szkoła nie zatrudniała specjalistów z zakresu surdopedagogiki i tyflopedagogiki.

(dowód: akta kontroli str. 475)

W Gimnazjum umożliwiano zatrudnionym nauczycielom rozwijanie kompetencji, w formie doskonalenia zawodowego, dających kwalifikacje do pracy z uczniami posiadającymi orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

W okresie objętym kontrolą udzielano dofinansowania dla nauczycieli, którzy zamierzali podnosić swoje kwalifikacje i występowali z wnioskiem w tym zakresie, w tym m.in. udzielono dofinansowania jednemu nauczycielowi Gimnazjum na odbycie kursu kwalifikacyjnego w zakresie oligofrenopedagogiki.

(dowód: akta kontroli str. 483-502)

Szkoła dysponowała aktualną fachową literaturą (pozycje wydane po 2010 r.), przy czym zasób tych pozycji był stosunkowo niewielki – obejmował m.in.: „Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży” (2011 r.), „Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia” (2012 r.), „Pomoc dla nastolatków ze spektrum zaburzeń autystycznych w radzeniu sobie z przyjaźnią, konfliktami...” (2012 r.), „Świata potrzeba umysłów różnego rodzaju. Opowieść o ludziach z autyzmem” (2014 r.).

(dowód: akta kontroli str. 514-520)

2.3. Dyrektor ZSS, na podstawie upoważnienia z dnia 3 września 2007 r., powierzył prowadzenie obsługi finansowo - księgowej Gimnazjum organowi prowadzącemu – Wójtowi Gminy Paradyż²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 5, 600-601)

Wysokość środków naliczonych dla Gminy Paradyż na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji i metod pracy w ramach części oświatowej subwencji ogólnej wynosiła w 2015 r. 814.460 zł (w tym w rozdz. 80150 769.845,12 zł), a w 2016 r. 575.011 zł (jw.: 495.488 zł).

Wykorzystanie środków w rozdz. 801050 - na realizację powyższych zadań w Gminie Paradyż – wynosiło, w dwu ww. latach: 731.527,41 zł i 511.140,08 zł (odpowiednio: 95% i 103% kwoty pierwotnie zaplanowanych wydatków)²⁵.

(dowód: akta kontroli str. 98-107, 464-472)

Kwota zwiększonej subwencji oświatowej dla Gimnazjum z tytułu objęcia kształceniem uczniów niepełnosprawnych wg metryczki oświatowej wynosiła w 2015 r. 485.134,00 zł, a w 2016 r. - 223.135,00 zł.

Wydatki na kształcenie specjalne zostały zaplanowane we właściwym rozdziale klasyfikacji budżetowej (80150²⁶) w wysokościach 436.332,98 zł i 219.693 zł²⁷ stanowiących odpowiednio 89,9% i 98,5% kwoty zwiększonej subwencji oświatowej dla Gimnazjum.

Wykonanie wydatków wyniosło w 2015 r. 413.930,63 zł (94,9% planu po zmianach), a w 2016 r. 219.344,21 zł (98,3%).

Najwyższe kwoty wydatków w latach 2015 – 2016 obejmowały wynagrodzenia osobowe pracowników wraz z pochodnymi wynoszące odpowiednio: 401.525,11 zł i 209.634,38 zł (stanowiło to odpowiednio: 97,0% i 95,6% ogólnej kwoty wydatków w rozdziale 80150 klasyfikacji budżetowej w tych latach).

²⁴ Organ prowadzący Szkołę nie określił w formie zarządzenia, czy innego dokumentu, szczegółowych metod ani procedur dotyczących wyodrębniania wydatków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych.

²⁵ Na podstawie informacji uzyskanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.). Rozdział 80150 służy do ewidencji dochodów i wydatków związanych z realizacją zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych.

²⁷ Plan po zmianach.

Struktura głównych pozycji wydatków w 2015 r. obejmowała:

- wynagrodzenia pracowników (§ 4010) - 354.012,60 zł,
- składki na ubezpieczenia społeczne (§ 411) - 42.723,57 zł,
- wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń (§ 302) - 4.980,57 zł,
- składki na Fundusz Pracy (§ 412) - 4.788,94 zł,

które stanowiły odpowiednio: 85,5%, 10,3% oraz po 1,2% (dla dwu końcowych pozycji) ogólnej kwoty wydatków w rozdziale 80150.

W 2016 r. ww. pozycje kosztowe wynosiły odpowiednio:

- wynagrodzenia pracowników (§ 4010) - 182 468,99 zł,
- składki na ubezpieczenia społeczne (§ 411) - 25 049,03 zł,
- wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń (§ 302) - 2 998,57 zł,
- składki na Fundusz Pracy (§ 412) - 2 116,36 zł,

co stanowiło odpowiednio: 83,2%, 11,4%, 1,4% oraz 1% ogólnej kwoty wydatków w rozdziale 80150.

(dowód: akta kontroli str. 98-116, 187-191)

Dyrektor ZSS terminowo realizował obowiązek przedkładania jednostkowych sprawozdań finansowych Rb-28S do organu prowadzącego – Wójta Gminy Paradyż oraz monitorował środki wydatkowane na realizację kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 117-186)

2.4. W Gimnazjum zapewniono ochronę wrażliwych danych osobowych. Dyrektor ZSS wprowadził - na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych²⁸ oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych²⁹ - „*Politykę bezpieczeństwa ochrony danych osobowych*”³⁰ oraz „*Instrukcję w sprawie ochrony danych osobowych*”. Dostęp do komputerów w gabinecie Dyrektora i sekretariacie został zabezpieczony hasłami, a fizyczną ochronę dokumentacji zabezpieczały dwie kasy pancerne znajdujące się w sekretariacie ZSS, w których przechowywano m.in. orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Udostępnianie ww. orzeczeń organowi prowadzącemu w związku z realizacją zadań Szkoły odbywało, za pisemną zgodą rodziców (prawnych opiekunów) uczniów posiadających takie orzeczenia.

(dowód: akta kontroli str. 514-519)

Dane zawarte w orzeczeniach znajdowały prawidłowe odzwierciedlenie w SIO, były kompletne i zgodne ze stanem faktycznym.

(dowód: akta kontroli str. 447-461)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W Gimnazjum nie prowadzono skutecznych działań w celu optymalnego wykorzystania środków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, pomimo potrzeb w powyższym zakresie, wynikających m.in.:

- ze zmniejszającej się obsady nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie oligofrenopedagogiki się (w roku 2014/2015 było to pięć osób, a w latach 2015/2016 i 2016/2017 dwie osoby),

²⁸ T.j. Dz. U. 1997, Nr 133, poz. 883 ze zm.

²⁹ Dz.U. 2004 Nr 100, poz. 1024.

³⁰ <http://www.zssparadyz.szkołnastrona.pl/bip/index.php?p=m&idg=mp,8>

- z braku na wyposażeniu Szkoły pomocy naukowo - dydaktycznych dla osób posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, dostosowanych do potrzeb uczniów Gimnazjum, w tym programów komputerowych i materiałów multimedialnych wspomagających proces nauczania (więcej na ten temat w pkt 3.3. wystąpienia),
- z braku najnowszej literatury fachowej dotyczącej kształcenia specjalnego dla nauczycieli (najnowsza pozycja z 2014 r., niewielka liczba pozycji wydanych po 2010 r. – cztery egz.),
- zaleceń w odniesieniu do treści orzeczenia jednego z uczniów wydanego ze względu na autyzm³¹ (m.in. zatrudnienie nauczyciela wspomagającego).

Dyrektor Gimnazjum nie występował o przyznanie dodatkowych środków na realizację zadań w zakresie kształcenia specjalnego. Wskutek braku realizacji powyższych potrzeb Szkoła nie wykorzystwała w pełni w latach 2015-2016 środków ujętych w planie finansowym z przeznaczeniem na organizację kształcenia specjalnego³².

(dowód: akta kontroli str. 478, 382-384, 520)

Przepis art. 32 ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej³³, wprowadził obowiązek, w odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego, wydatkowania środków w wysokości nie niższej niż zostały naliczone w subwencji oświatowej na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy³⁴.

Niewykorzystanie środków finansowych na kształcenie specjalne wynikało z braku identyfikacji potrzeb w powyższym zakresie przez Dyrektora ZSS oraz – zgodnie z treścią jego wyjaśnień - brakiem informacji ze strony organu prowadzącego na temat dostępności tych środków na potrzeby Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 610-611)

Powyższe wyjaśnienia nie uwzględniają w ocenie Izby faktu, że Dyrektor ZSS dokonywał zmian w planie finansowym i sporządzał sprawozdania finansowe, a tym samym dysponował wiedzą nt. kwoty niewykorzystanych środków na kształcenie specjalne ujętej w planie finansowym Gimnazjum. Ponadto nie przedstawiono do kontroli dokumentów wskazujących na działania mające na celu analizowanie bieżących potrzeb jednostki związanych z kształceniem specjalnym i możliwości ich sfinansowania przez Szkołę.

W odniesieniu do ucznia, dla którego w orzeczeniu zalecono m.in. zatrudnienie nauczyciela wspomagającego, zapewnienie pracy z edytorem tekstu, Dyrektor wyjaśnił, że brak było sytuacji i zdarzeń, które wskazywałyby na trudności w zakresie funkcjonowania ucznia w Szkole oraz, że nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem nie zgłaszali stosownych potrzeb w tym zakresie.

NIK wskazuje, że niewykonanie ww. zaleceń mogło skutkować niewystarczającym wsparciem w kształceniu tego ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 610-611)

³¹ Orzeczenie nr 355-2014/2015. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu kształcenie specjalne może być realizowane w stosunku do wskazanego ucznia w gimnazjum ogólnodostępnym, klasie integracyjnej lub gimnazjum specjalnym, a najlepszą formą byłaby klasa integracyjna z uwagi na pomoc nauczyciela wspierającego. Uczeń został objęty w Gimnazjum kształceniem indywidualnym.

³² Wykonanie wydatków wyniosło w 2015 r. 413.930,63 zł (94,9% planu po zmianach), a w 2016 r. 219.344,21 zł (99,8%). Niewykorzystana kwota „przysługującej” Szkole zwiększonej subwencji na kształcenie specjalne wynosiła 71,2 tys. zł w 2015 r. i 3,8 tys. zł w 2016 r.

³³ Dz. U. poz. 1877, ze zm.

³⁴ Na rok 2016 i 2017 wymóg ten został utrzymany przez wprowadzenie art. 13 ustawy z dnia 16 grudnia 2015 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2016 (Dz. U. z 2016 r. poz. 2199, ze zm.), a następnie art. 5a ust. 3a ustawy o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.) oraz art. 11 ust. 6 ustawy Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59).

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

3.1. W Szkole realizowano zaplanowane dla uczniów zajęcia rewalidacyjne w wymiarze minimum dwu godzin tygodniowo po 60 minut (190 godzin w 3 letnim cyklu edukacyjnym)³⁵. Prowadzenie zajęć powierzano w ramach etatu poszczególnych nauczycieli (nie powierzano prowadzenia zajęć rewalidacyjnych na podstawie art. 42 ust. 2 pkt. 2 ustawy Karta Nauczyciela). W ramach zajęć rewalidacyjnych³⁶, w szczególności prowadzonych dla uczniów posiadających orzeczenia z uwagi na autyzm, w tym zespół Aspergera, w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 realizowano zagadnienia wynikające z treści orzeczeń - zajęcia te nie służyły tylko uzupełnianiu braków w wiadomościach, a dotyczyły m.in. usprawnienia umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej. Zajęcia były realizowane w wymiarze zaplanowanym w IPET, a prowadziły je osoby posiadające wymagane kwalifikacje.

Szczegółowym badaniem objęto próbę dokumentacji dotyczącej siedmiu uczniów³⁷, które wykazało, że w ramach realizacji ich kształcenia specjalnego, zostały lub były w trakcie realizacji zaplanowane w IPET formy wsparcia w postaci zajęć rewalidacyjnych, prowadzonych w sposób zapewniający realizację odpowiednio 190 godzin w III -letnim cyklu edukacyjnym.

(dowód: akta kontroli str. 662-718)

3.2. Nauczyciele zatrudnieni w Gimnazjum posiadali kwalifikacje w zakresie oligofrenopedagogiki, terapii zajęciowej i logopedii (studia podyplomowe i kursy kwalifikacyjne). W okresie od 1 stycznia 2016 r. w Szkole nie zatrudniono nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu surdo - i tyflopädagogiki³⁸. Nie zatrudniano również pomocy nauczyciela³⁹.

(dowód: akta kontroli str. 476-477)

3.3. W Gimnazjum zapewniono warunki do nauki, sprzęt komputerowy dla uczniów objętych kształceniem specjalnym i podstawowe podręczniki dla uczniów objętych kształceniem indywidualnym (trzy osoby w ramach próby).

(dowód: akta kontroli str. 514-519, 521)

W Gimnazjum wykorzystywano zestawy filmów DVD przeznaczonych m.in. do prowadzenia godzin wychowawczych takie, jak m.in.: Filmowy pakiet edukacyjny – cykl „Lekcje przestrogi”: „Manipulacja”, „Rodzice mnie nie rozumieją”, „Piotrek”, „Przyjaciel”, „Dziecko”, „Dowód miłości”, „Nóż”, Lekcje wychowawcze na DVD: „Akceptacja w grupie rówieśników”, „Moja tolerancja wobec odmienności” i „Media i przemoc”, Filmowe godziny wychowawcze: „Obiecałeś”, „Czcij ojca swego i matkę swoją”, „Nie zabijaj” i „Miłość”, wśród których brak było pozycji dedykowanych uczniom z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 514-520)

³⁵ Osoba, która w okresie objętym kontrolą zakończyła naukę w Gimnazjum zrealizowała 238 godzin zajęć rewalidacyjnych (z próby siedmiu spraw objętych szczegółową kontrolą).

³⁶ W treści objętych szczegółową kontrolą IPET (dotyczących siedmiu uczniów) nie rekomendowano innych niż zajęcia rewalidacyjne form wsparcia indywidualnego uczniów w postaci dodatkowych zajęć, z zastrzeżeniem, że trzy osoby realizowały program nauczania indywidualnego.

³⁷ Populacja wskazana w pkt 1.4. wystąpienia.

³⁸ W okresie objętym kontrolą nie występowali uczniowie słabowidzący, wystąpił jeden przypadek ucznia słabosłyszącego (brak było przypadków niepełnosprawności sprzężonych).

³⁹ Zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu kształcenie specjalne może być realizowane w stosunku do wskazanego ucznia w gimnazjum ogólnodostępnym, klasie integracyjnej lub gimnazjum specjalnym, a najlepszą formą byłaby klasa integracyjna z uwagi na pomoc nauczyciela wspierającego. Uczeń został objęty w Gimnazjum kształceniem indywidualnym.

3.4. Uczniowie objęci kształceniem specjalnym mieli zapewnioną integrację ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi pełnosprawnymi. Uczestniczyli m.in. w imprezach szkolnych, zawodach sportowych i wycieczkach. Osoby objęte kształceniem indywidualnym, poza realizacją tych zajęć oraz uczestnictwem w zajęciach rewalidacyjnych⁴⁰, uczestniczyli w innych zajęciach razem ze swoją grupą klasową, zarówno wskazanych w IPET (jako zajęcia realizowane z grupą klasową: godziny wychowawcze, plastyka, muzyka, technika i religia) oraz w innych zajęciach, które odbywały się poza godzinami zajęć rewalidacyjnych i godzin kształcenia indywidualnego.

(dowód: akta kontroli str. 192-451, 578-599, 612-613)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą Szkoła nie dysponowała nowoczesnymi pomocami naukowymi dostosowanymi do III etapu edukacji w postaci programów komputerowych i materiałów multimedialnych do wspierania kształcenia specjalnego, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów. Nie dokonywano również analizy potrzeb w tym zakresie, czy działań mających na celu doprecyzowanie treści orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych przez poradnie pedagogiczno – psychologiczne pod kątem wskazania materiałów dydaktycznych pomocnych w pracy z uczniami posiadającymi orzeczenia.

(dowód: akta kontroli str. 514-520)

Zgodnie z § 5 ust. 1, pkt. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r: (...) szkoły (...) zapewniają warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów.

Brak działań mających na celu doposażenie Szkoły w ww. pomoce dydaktyczne wynikał z nieidentyfikowania w Gimnazjum potrzeb w powyższym zakresie oraz - zgodnie z treścią wyjaśnień Dyrektora – z braku informacji ze strony nauczycieli o istnieniu zapotrzebowania na dodatkowe pomoce dydaktyczne niezbędne dla realizacji zadań z zakresu kształcenia specjalnego.

Szkoła nie wykorzystwała w pełni środków ujętych w planie finansowym z przeznaczeniem na organizację kształcenia specjalnego⁴¹.

(dowód: akta kontroli str. 535-612)

Wyposażenie Szkoły we wskazane materiały dydaktyczne mogłoby przyczynić się lepszemu realizacji treści zaleceń o potrzebie kształcenia specjalnego.

2. Nie podejmowano również skutecznych działań w celu zatrudnienia w szkole specjalisty – surdopedagoga, pomimo, że w roku szkolnym 2014/2015 w Szkole uczyła się osoba słabosłysząca⁴².

(dowód: akta kontroli str. 473-479, 535)

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej⁴³ do ogólnopolskiej kontroli zgodności organizacji zajęć rewalidacyjnych w tym liczby godzin i rodzaju tych zajęć oraz ich zgodności z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym z uwagi na niepełnosprawność, w publicznych gimnazjach

⁴⁰ Zajęcia w ramach kształcenia indywidualnego realizowały trzy osoby (w tym uczeń z Autyzmem), a w zajęciach rewalidacyjnych uczestniczyli również pozostałe osoby (w tym jedna osoba z zespołem Aspergera), których dokumentacja była objęta analizą w ramach szczegółowej kontroli na próbie siedmiu dokumentacji.

⁴¹ Wykonanie wydatków wyniosło w 2015 r. 413.930,63 zł (94,9% planu po zmianach), a w 2016 r. 219.344,21 zł (99,8%).

⁴² Osoba spoza populacji objętej szczegółowym badaniem w ramach bieżącej kontroli NIK.

⁴³ <https://men.gov.pl/jakosc-edukacji/nadzor-pedagogiczny/arkusze-kontroli-zatwierdzone-przez-ministra-edukacji-narodowej-w-roku-szkolnym-2014-15> lub <https://men.gov.pl/pl/jakosc-edukacji/nadzor-pedagogiczny/page/2>.

ogólnodostępnych zaleca się powierzenie realizacji zajęć rewalidacyjnych nauczycielom lub specjalistom posiadającym kwalifikacje odpowiednie do zajmowanego stanowiska w szkole oraz rodzaju prowadzonych zajęć, zgodnie z § 2-4 oraz § 14, § 19, § 20 ust. 2 lub § 21 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli⁴⁴.

Dyrektor jako przyczynę braku działań w celu zatrudnienia na potrzeby kształcenia specjalnego w Gimnazjum dodatkowych osób (specjalistów) wskazał fakt, że w jego ocenie, nauczyciele posiadali niezbędne kwalifikacje w powyższym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 535)

W ocenie NIK rzetelna realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia słabosłyszącego powinna być realizowana przez osobę posiadającą kwalifikacje odpowiednie do danej niepełnosprawności, tj. surdopedagoga.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości realizację zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego.

4. Nadzór, monitorowanie i ewaluacja procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu faktycznego

4.1. W szkole dokonywano wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów na potrzeby opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego. Po opracowaniu programu nie dokonywano jego modyfikacji (badanie na próbie siedmiu dokumentacji uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego). Z treścią oceny oraz IPET zapoznawano rodziców uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 210-446)

Dyrektor wyjaśnił w powyższej sprawie m.in., że zagadnienia związane z uczniami i pracą z nimi oraz efekty pracy były omawiane przy okazji spotkań zespołu wychowawczego, gdzie dokonywano bieżącej oceny pracy oraz, że nieobecni w trakcie spotkań ww. zespołu nauczyciele mieli wgląd do zapisów spotkań i podjętych wniosków, które były zawarte w protokołach spotkań zespołu wychowawczego.

(dowód: akta kontroli str. 554-555)

4.2. Dyrektor ZSS, jako osoba odpowiedzialna za organizację procesu wsparcia kształcenia specjalnego oraz realizację zaleceń orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, obejmował ten proces nadzorem. W szczególności realizowane były zadania ujęte w programie nadzoru pedagogicznego odnoszące się m.in. do pomocy uczniom wymagającym wsparcia, organizacji kształcenia uczniów niepełnosprawnych w Szkole oraz metod pracy z takimi uczniami.

(dowód: akta kontroli str. 612-647)

⁴⁴ Dz. U. 2015 poz. 1264.

W ramach tego procesu dokonywano m.in. obserwacji zajęć lekcyjnych. W jednym przypadku, w wyniku obserwacji zajęć rewalidacyjnych, zostały sformułowane zalecenia dotyczące: sposobu ich prowadzenia, indywidualnego podejścia do ucznia, przygotowania pomocy dydaktycznych i dostosowania pracy z uczniem do zaleceń poradni psychologiczno – pedagogicznej. Zalecenia te zostały uwzględnione przez nauczyciela prowadzącego zajęcia rewalidacyjne.

(dowód: akta kontroli str. 756-661)

Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego sporządzali dokumentację dotyczącą oceny pracy rewalidacyjnej z poszczególnymi uczniami, a nauczyciele przedmiotów objętych kształceniem indywidualnym sprawozdania zawierające oceny postępów w nauce osiąganych przez poszczególnych uczniów. Dokumentacja w tym zakresie była dołączana do protokołów z posiedzeń Rady Pedagogicznej Szkoły oraz załączana i przechowywana z IPET poszczególnych uczniów.

Zagadnienia związane z realizacją w Gimnazjum kształcenia specjalnego nie były w okresie objętym kontrolą przedmiotem ewaluacji wewnętrznej ani zewnętrznej.

(dowód: akta kontroli str. 742-765)

4.3. W okresie objętym kontrolą Szkoła skorzystała (w jednym przypadku) z możliwości wspomagania nauczycieli przez poradnie psychologiczno -pedagogiczne. W marcu 2017 r. zorganizowano szkolenie „*Uczeń z orzeczeniem i opinią w szkole*”, które przeprowadził pracownik Poradni Psychologiczno -Pedagogicznej w Opocznie.

Poza tym Szkoła nie korzystała z innych form wspomagania nauczycieli, uczniów i rodziców udzielanej przez specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki doskonalenia nauczycieli, poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz z pomocy w zakresie ewaluacji i modyfikacji wsparcia kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 483-502)

4.4. Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniami posiadającymi orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oceniali pozytywnie działania Szkoły w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego uczniów. Wskazywali, że uczniowie uczestniczący w zajęciach indywidualnych i rewalidacyjnych dobrze funkcjonują w zespole klasowym, uczestniczą w życiu klasy (m.in. biorą udział w wycieczkach klasowych).

Nauczyciele zwracali uwagę, że pomoc udzielana ww. grupie uczniów przyczynia się m.in. do wzmocnienia samooceny, zwiększenia motywacji, poprawy systematyczności w pracy oraz szerszego włączania się rodziców uczniów w pracę Szkoły. Wszyscy nauczyciele objęci badaniem wskazali, że działania Szkoły w zakresie pomocy ww. grupie uczniów były efektywne.

Wśród czynników utrudniających realizację w Gimnazjum zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, nauczyciele wskazywali ograniczenia w zakresie środków finansowych przeznaczonych na prowadzenie zajęć oraz ograniczenia czasowe wynikające z dowozu uczniów organizowanego przez organ prowadzący. Nauczyciele wskazywali również na konieczność wyposażenia Szkoły w odpowiednie pomoce dydaktyczne do prowadzenia zajęć oraz wzmocnienia zaangażowania rodziców i współdziałania rodziców z nauczycielami w celu dalszego zwiększenia pomocy udzielanej dzieciom.

Prowadzenie zajęć z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wpływało na zwiększenie wynagrodzenia nauczycieli – stawka godzinowa wynagrodzenia za pracę była wyższa od standardowej o 20%.

Jako szanse edukacji włączającej nauczyciele wskazywali m.in. korzyści osiągane przez nauczycieli w postaci lepszego poznania ucznia, zwiększonego wpływu na efekty kształcenia, korzyści dla uczniów w postaci zyskiwania większej akceptacji przez rówieśników, a także korzyści dla innych dzieci w postaci dostrzegania potrzeb innych osób i uczenia się okazywania pomocy tym osobom.

Natomiast wśród opinii na temat zagrożeń wymieniano ograniczanie wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne lub zbyt mało precyzyjne orzeczenia, które mogą być niejasne dla organu prowadzącego, brak wystarczających regulacji prawnych, które pozwalałyby szkołom korzystać z większego poziomu finansowania kształcenia specjalnego, w tym m.in. w celu zatrudniania w większym wymiarze psychologów i logopedów oraz zmiany systemowe w oświacie powodujące, że dzieci z orzeczeniem mogą mieć utrudnioną drogę edukacji na poziomie szkoły ponadpodstawowej – mogą być marginalizowane (np. w liceach), przez co mogą mieć utrudniony start w dorosłe życie.

(dowód: akta kontroli str. 503-504)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W Szkole nie dokonywano okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów z uwzględnieniem oceny efektywności pomocy psychologiczno - pedagogicznej udzielanej uczniowi w celu modyfikacji zaplanowanego wsparcia oraz monitorowania procesu realizacji kształcenia specjalnego, a w szczególności nie dokonywano oceny efektywności działań w zakresie zajęć specjalistycznych, poprzez badanie poprawy/pogorszenia funkcjonowania ucznia, w odniesieniu do wstępnej diagnozy funkcjonowania ucznia, oceny poziomu zadowolenia rodziców i nauczycieli z proponowanych form pomocy oraz poziomu satysfakcji uczniów z porad i konsultacji oraz adekwatności wsparcia poprzez (np. przeprowadzenie ankiet, wywiadów, gromadzenie opinii na dany temat).

(dowód: akta kontroli str. 210-446)

Zgodnie z § 5 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 i § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. zespół opracowujący IPET, odpowiednio: przynajmniej raz na rok i dwa razy w roku szkolnym, powinien dokonywać okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz, w miarę potrzeb, dokonać modyfikacji programu.

Dyrektor wyjaśnił, że „aktualizacja i dostosowanie IPET do rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. nastąpi niezwłocznie, na mocy zarządzenia dyrektora szkoły z dnia 22 maja br.”⁴⁵

(dowód: akta kontroli str. 554-556)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości nadzór, monitorowanie i ewaluację procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

⁴⁵ Zarządzenie wydane w trakcie bieżącej kontroli NIK.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁶, wnosi o:

1. Zapewnienie rodzicom uczniów możliwości uczestnictwa w spotkaniach Zespołu ds. Indywidualnego Programu Edukacyjno - Terapeutycznego.
2. Zapewnienie wymaganej częstotliwości okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, w celu dostosowania form i zakresu wsparcia udzielanego uczniom do ich potrzeb z uwzględnieniem efektywności dotychczas podejmowanych działań.
3. Dostosowanie bazy materiałów edukacyjnych, pomocy dydaktycznych i literatury przedmiotu do potrzeb związanych z pracą z uczniami objętymi kształceniem specjalnym.
4. Dokonanie zapowiedzianej aktualizacji indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych oraz Statutu Szkoły w celu dostosowania tych dokumentów do wymogów rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

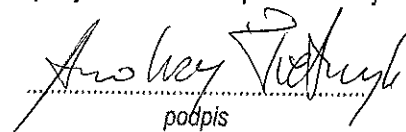
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, dnia 28. czerwca 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi

Dyrektor
Przemysław Szewczyk

Kontroler
Andrzej Pietrzyk
Specjalista kontroli państwowej

podpis

Podpis

⁴⁶ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

